Ministerstwo Sprawiedliwości

20/RC/2026 94

Biuro Komunikacji i Promocji

BK-VII.0820.383.2026

Warszawa, 2 lipca 2026 r.

Pan

Zbigniew Kękuś

ul. Mazowiecka 55 m. 21

30-019 Kraków

Szanowny Panie,

w związku z Pana wnioskiem z 27 kwietnia 2026 roku, uprzejmie przekazuję wnioskowane informacje, dotyczące projektu uchwały Rady Ministrów w sprawie przyjęcia dokumentu Krajowa Strategia przeciwdziałania antysemityzmowi i wspierania życia żydowskiego na lata 2025-2030[1].

Ad 1

Pierwszym z kluczowych zagadnień podniesionych we wniosku jest całkowita liczba osób, które zginęły w Holokauście. Zagadnienie to od dziesięcioleci stanowi centralny punkt badań światowej historiografii, demografii historycznej oraz socjologii.

Holokaust będący wynikiem systematycznej, zinstytucjonalizowanej polityki eksterminacyjnej nazistowskich Niemiec, charakteryzowała się niespotykaną wcześniej w historii mechanizacją procesu zbrodni. Ustalenie dokładnej, jednostkowej liczby ofiar napotyka na fundamentalne trudności metodologiczne. Sprawcy celowo niszczyli dokumentację (m.in. w ramach *Aktion 1005*, polegającej na ekshumacji i paleniu zwłok w celu zatarcia śladów), a setki tysięcy ofiar, zwłaszcza na wschodzie Europy, było mordowanych w masowych egzekucjach przez jednostki operacyjne *Einsatzgruppen* bez jakiejkolwiek rejestracji. Ponadto, całkowitej anihilacji uległy całe społeczności lokalne

[1] Wykaz prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów: projekt UD 155: https://www.gov.pl/web/premier/projekt-uchwaly-rady-ministrow-w-sprawie-przyjecia-dokumentu-krajowa-strategia-przeciwdzialania-antysemityzmowi-i-wspierania-zycia-zydowskiego-na-lata-20252030

+48 22 52 12 888
kontakt@ms.gov.pl
www.gov.pl/sprawiedliwosc

Al. Ujazdowskie 11
00-950 Warszawa P-33

(sztetle), co uniemożliwiło powojenne odtworzenie imiennych list zamordowanych na podstawie relacji ocalałych.

Mimo tych obiektywnych przeszkód, długoletnie badania naukowe pozwoliły na wypracowanie solidnego konsensusu [2]. Całkowitą liczbę Żydów, którzy zginęli w Holokauście, szacuje się od około 5,1 do około 6 milionów osób. Liczba ta obejmuje zarówno ofiary obozów natychmiastowej zagłady i obozów koncentracyjnych (KL Auschwitz-Birkenau, Treblinka, Sobibór, Bełżec, Chełmno nad Nerem), ofiary masowych egzekucji (tzw. Holokaust od kul, np. w Babim Jarze, gdzie zamordowano 33 tysiące Żydów w dwa dni), jak i ofiary pośrednie, które zmarły w wyniku celowego głodzenia, chorób i nieludzkich warunków panujących w gettach (szacuje się, że z tego powodu zmarło ok. 500 tysięcy osób.

Współczesna nauka uznaje za wiarygodną całkowitą liczbę ofiar bliską liczbie sześciu milionów. Już w latach 90 XX wieku, zespół badawczy pod kierownictwem Wolfganga Benza skrupulatnie przeanalizował wszystkie dostępne dane i ustalił następujące liczby ofiar żydowskich w czasie Holokaustu od 5,29 mln do ponad 6 mln[3].

Ad 2

Drugi aspekt zapytania dotyczy ofiar posiadających polskie obywatelstwo. W przededniu II wojny światowej Polska była domem dla największej w Europie społeczności żydowskiej. Populacja ta, licząca około 3,5 miliona osób (blisko 10% całkowitej ludności II Rzeczypospolitej), stanowiła centrum światowego życia żydowskiego.

---

[2] Zob. m.in. W. Benz (red.), *Dimension des Völkermords. Die Zahl der jüdischen Opfer des Nationalsozialismus*, Monachium 1991 (kluczowa synteza demograficzna wskazująca na przedział 5,29–6,2 mln ofiar); R. Hilberg, *Zagłada Żydów europejskich*, tłum. J. Giebułtowski, Warszawa 2014, t. 3, dodatek B (analiza mechanizmów Zagłady); I. Gutman (red.), *Encyclopedia of the Holocaust*, Nowy Jork 1990, s. 1797–1802. Odnośnie do liczby ofiar w obozach natychmiastowej zagłady (akcja „Reinhardt") zob. Y. Arad, *Belzec, Sobibor, Treblinka: The Operation Reinhard Death Camps*, Bloomington 1987. Kwestię tzw. „Holokaustu od kul" na Wschodzie, w tym masowej egzekucji w Babim Jarze, wyczerpująco omawiają: P. Desbois, *The Holocaust by Bullets. A Priest's Journey to Uncover the Truth Behind the Murder of 1.5 Million Jews*, Nowy Jork 2008, oraz Y. Arad, *The Holocaust in the Soviet Union*, Lincoln 2009. Skalę i dynamikę zgonów pośrednich w gettach w wyniku celowego głodzenia i chorób analizuje C.R. Browning, *Geneza „ostatecznego rozwiązania". Ewolucja nazistowskiej polityki wobec Żydów, wrzesień 1939 – marzec 1942*, Kraków 2012.

[3] Por. W. Benz, *Dimension des Völkermords. Die Zahl der jüdischen Opfer des Nationalsozialismus*, De Gruyter: Oldenbourg 1991.

9. **Artur Rubinstein (1887–1982):** Powszechnie uznawany za jednego z najwybitniejszych pianistów XX wieku, pochodzący z zamożnej łódzkiej rodziny żydowskiej. Przez całe swoje życie i wirtuozowską karierę był na świecie ambasadorem polskiej kultury, promując w szczególności muzykę Fryderyka Chopina oraz swojego przyjaciela Karola Szymanowskiego. Jego międzynarodowe sukcesy utrwalały muzyczne dziedzictwo Polski.

10. **Izaak Bashevis Singer (1902–1991):** Pisarz i nowelista, laureat Nagrody Nobla w dziedzinie literatury (1978). Chociaż tworzył wyłącznie w języku jidysz (na emigracji w USA), bohaterem niemal każdej jego powieści jest Polska – jej wsie, miasteczka, krajobraz i zróżnicowana etnicznie struktura społeczna. Twórczość Singera (*Sztukmistrz z Lublina*, *Dwór*) wprowadziła nieodwracalnie obraz ziem polskich i tragicznych, skomplikowanych relacji polsko-żydowskich do głównego kanonu literatury światowej.

Z wyrazami szacunku

DYREKTOR
Biura Komunikacji i Promocji
Dominika Ziętara
Daminika Zietara